

Nr 20

Socialförsäkringsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972: 27 angående studiesocialt stöd jämte motioner.**Propositionen**

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen 1972: 1 (bilaga 10, punkterna H 2 och IV: 5) beräknat medel för nedannämnda ändamål, har Kungl. Maj:t i propositionen 1972: 27 under återopande av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 3 mars 1972 föreslagit riksdagen att

A. antaga följande vid propositionen fogade förslag till

1) lag om ändring i studiehjälpsreglementet (1964: 402),

2) lag om ändring i förordningen (1964: 400) om förlängt barnbidrag,

B. för budgetåret 1972/73 anvisa

1) under åttonde huvudtiteln till *Studiebidrag m. m.* ett förslagsanslag av 573 000 000 kr.,

2) under Statens utlåningsfonder till *Allmänna studielånefonden* ett investeringsanslag av 113 000 000 kr.

I propositionen läggs fram förslag på det studiesociala området, vilka främst tar sikte på studerande i familjer med lägre inkomster och på vuxna studerande.

Det inkomstprövade tillägget i studiehjälpen föreslås bli samordnat med det statliga bostadstillägget. Samma månadsbelopp bör enligt propositionen utgå under läsåret, dvs. högst 75 kr. Dessutom föreslås samma reduktionsregler mot inkomst gälla som för bostadstilläggen, vilket innebär att det maximala bidraget börjar reduceras vid en taxerad föräldrainkomst på 21 000 kr. per år i familj där eleven inte har syskon, vid 27 000, 32 000, 37 000 och 41 000 kr. per år i familj där eleven har 1, 2, 3 resp. 4 syskon.

Det behovsprövade tillägget föreslås bli höjt från högst 75 kr. till högst 90 kr. i månaden.

Resetillägget föreslås bli höjt så att 65, 85, 110 och 130 kr. i månaden utgår till elever som bor minst 6, 15, 25 resp. 35 km. från studieorten.

Samtliga dessa åtgärder föreslås bli genomförda den 1 juli 1972.

För att åstadkomma större likformighet i studiesocialt avseende för vuxna oavsett på vilket stadium studierna bedrivs föreslås att äldre studerande vid studievägar som nu tillhör studiehjälpsystemet förs över till studiemedelssystemet. Detta gäller bl. a. s. k. äldre elever i gymnasieskolan, kommunal vuxenutbildning och folkhögskola. Dessutom före-

slås ett enhetligt studiekreditsystem, vilket innebär att yngre studerande inom studiehjälpsystemet erhåller sin studiekredit i form av återbetalningspliktiga studiemedel. Dessa sistnämnda reformer föreslås träda i kraft den 1 juli 1973.

Kostnadsökningen för de föreslagna åtgärderna beräknas till ca 13 milj. kr. på driftbudgeten och ca 7 milj. kr. på kapitalbudgeten för budgetåret 1972/73. Det begärda anslaget till studielånefonden har beräknats så att studielån till yngre elever skall kunna utgå vid en högre föräldrainsomst än hittills.

Författningsförslagen är av följande lydelse.

1) Förslag till

Lag om ändring i studiehjälpsreglementet (1964: 402)

Härigenom förordnas, att 2, 5, 12—16, 19, 32 och 33 §§ studiehjälpsreglementet (1964: 402)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Studiehjälpen handhaves av centrala studiehjälpsnämnden, skolstyrelserna, läroanstalternas rektorer och de övriga organ som Konungen bestämmer.

Om rätt för annan kommunal nämnd än skolstyrelsen att besluta om studiehjälp finns bestämmelser i 32 §.

5 §

Studiehjälp utgår från och med kvartalet efter det, under vilket den studerande fyllt sexton år.

Studiehjälp utgår, *om ej annat följer av andra stycket eller av 16 §*, från och med kvartalet efter det, under vilket den studerande fyllt sexton år.

Tillägg till studiebidrag må dock i enlighet med vad därom stadgas i 16 § utgå även före den i första stycket angivna tidpunkten.

Inkomstprövat tillägg utgår från och med kvartalet efter det, under vilket den studerande fyllt sjutton år.

12 §

Till studiebidrag utgår inkomstprövat tillägg, såframt den studerandes och hans föräldrars sammanlagda *beskattningsbara* inkomst vid senaste taxering till statlig inkomstskatt ej överstiger *tjugotusen* kronor.

Till studiebidrag utgår inkomstprövat tillägg, såframt den studerandes och hans föräldrars sammanlagda *taxerade* inkomst vid senaste taxering till statlig inkomstskatt ej överstiger *tjugosex*tusen kronor.

¹ Omtryckt 1970: 267.

Nuvarande lydelse

Överstiger den studerandes och hans föräldrars sammanlagda förmögenhet femtiotusen kronor, skall en femtedel av det överskjutande beloppet, avrundat till närmaste lägre fulla hundratal kronor, jämfästas med *beskattningsbar* inkomst.

Är den studerande gift, skall vid tillämpningen av första och andra styckena makens inkomst och förmögenhet beaktas i stället för föräldrarnas.

Föreslagen lydelse

Ha föräldrarna vårdnaden om annat barn än den studerande eller äro föräldrarna pliktiga att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till sådant annat barn, kan inkomstprövat tillägg utgå till studerande som ej är gift, även om den studerandes och hans föräldrars sammanlagda taxerade inkomst överstiger tjugosextusen kronor. Detta gäller dock endast om det andra barnet ej uppnått sådan ålder att jämlikt 5 § andra stycket inkomstprövat tillägg kan utgå till barnet eller att barnet bedriver studier vid läroanstalt eller utbildningslinje som avses i 1 § och är i sådan ålder att studiehjälp kan utgå enligt bestämmelserna för studerande som avses i 4 § första stycket.

Överstiger den studerandes och hans föräldrars sammanlagda förmögenhet femtiotusen kronor, skall en femtedel av det överskjutande beloppet, avrundat till närmaste lägre fulla hundratal kronor, jämfästas med *taxerad* inkomst.

Är den studerande gift, skall vid tillämpningen av första — tredje styckena makens inkomst och förmögenhet beaktas i stället för föräldrarnas.

13 §

Inkomstprövat tillägg utgår med följande belopp.

Beskattningsbar inkomst, kronor	Belopp i kronor per månad
0— 8 000	75
8 100—12 000	50
12 100—20 000	25

Ha den studerandes föräldrar vårdnaden om annat barn än den studerande och har detta barn icke

För inkomstprövat tillägg gäller utöver 12 § de bestämmelser som Konungen meddelar.

Nuvarande lydelse

fyllt sexton år, eller äro föräldrarna pliktiga att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till sådant barn, utgår inkomstprövat tillägg med tjugofem kronor högre belopp i månaden än som anges i uppställningen. Detta gäller dock ej om den studerande är gift.

Föreslagen lydelse

14 §

Har den studerandes, hans makes eller hans föräldrars inkomst väsentligt minskat i förhållande till vad som framgår av den senaste taxeringen, må rätten till inkomstprövat tillägg bedömas med hänsyn till en beräknad *beskattningsbar* inkomst för det år, under vilket studiehjälpen skall utgå.

Har den studerandes, hans makes eller hans föräldrars inkomst väsentligt minskat i förhållande till vad som framgår av den senaste taxeringen, må rätten till inkomstprövat tillägg bedömas med hänsyn till en beräknad *taxerad* inkomst för det år, under vilket studiehjälpen skall utgå.

15 §

Är den studerande berättigad till inkomstprövat tillägg med högsta beloppet enligt uppställningen i 13 § första stycket och föreligger synnerligen stort behov av ytterligare studiehjälp, må han erhålla behovsprövat tillägg med högst sjuttiofem kronor i månaden.

Till studiebidrag utgår behovsprövat tillägg under villkor dels att den studerandes och hans föräldrars sammanlagda taxerade inkomst vid senaste taxering till statlig inkomstskatt ej överstiger tjuguetusen kronor, dels att den studerande har ett synnerligen stort behov av studiehjälp utöver vad han erhållit i studiebidrag jämte annat tillägg.

Överstiger den studerandes och hans föräldrars sammanlagda förmögenhet femtiotusen kronor, skall en femtedel av det överskjutande beloppet, avrundat till närmaste lägre fulla hundratal kronor, jämsättas med taxerad inkomst.

Är den studerande gift, skall vid tillämpningen av första och andra styckena makens inkomst och förmögenhet beaktas i stället för föräldrarnas.

Bestämmelsen i 14 § äger motsvarande tillämpning på behovsprövat tillägg.

Behovsprövat tillägg utgår med högst nittio kronor i månaden.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*16 §²

Studierende, som ej uppnått sådan ålder att jämlikt 5 § första stycket studiehjälp må utgå, äger likväl åtnjuta tilläggsförmåner enligt 10—15 §§.

Studierende, som ej uppnått sådan ålder att jämlikt 5 § första stycket studiehjälp må utgå, äger likväl åtnjuta tilläggsförmåner enligt 10, 11 och 15 §§.

19 §

Till studierende vid *statliga gymnasiala skolor för vuxna* utgår resekostnadsersättning för resa till och från studieorten efter grunder som fastställas av Konungen.

Till studierende vid *skolenhet med statlig vuxenutbildning* utgår resekostnadsersättning för resa till och från studieorten efter grunder som fastställas av Konungen.

32 §³

Beslut om studiehjälp meddelas, där ej annat följer av andra, tredje eller fjärde stycket, av skolstyrelsen, om läroanstalten står under dess förvaltning, och eljest av rektor.

Om ej annat följer av andra, tredje eller fjärde stycket eller av beslut enligt femte stycket, meddelas beslut om studiehjälp av skolstyrelsen i fråga om studerande vid läroanstalt under styrelsens förvaltning och av rektor i fråga om studerande vid annan läroanstalt.

Beslut om behovsprövat tillägg till studiebidrag så ock beslut om studielån eller om studiehjälp för studier utom riket meddelas av centrala studiehjälpsnämnden.

Fråga om sökande som icke är svensk medborgare enligt 3 § äger rätt till studiehjälp prövas av centrala studiehjälpsnämnden. Har nämnden tidigare funnit sökanden äga sådan rätt till studiehjälp eller rätt till studiemedel enligt 5 § studiemedelsförordningen (1964: 401), skall han, när han senare ånyo ansöker om studiehjälp, anses äga rätt till studiehjälp enligt 3 § utan ny prövning av nämnden, om han fortfarande är bosatt i riket. Om sist nämnda villkor är uppfyllt prövas i ärende om behovsprövat tillägg till studiebidrag eller studielån av centrala studiehjälpsnämnden och i ärende om annan studiehjälp av skolstyrelsen eller rektor.

Fråga som avses i 29 § prövas av centrala studiehjälpsnämnden.

Kommunfullmäktige må föreskriva, att beslut om studiebidrag, inackorderingstillägg, resetillägg eller inkomstprövat tillägg till studerande vid läroanstalt under skolstyrelsens förvaltning skall meddelas av annan kommunal nämnd än skolstyrelsen.

² Senaste lydelse 1970: 1027.

³ Senaste lydelse 1971: 267.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

33 §

Talan mot beslut av skolstyrelse eller rektor i ärende enligt detta reglemente föres genom besvär hos centrala studiehjälpnämnden.

Skolstyrelsens eller rektors beslut länder till omedelbar efterrättelse.

Talan mot beslut av skolstyrelse, *annan kommunal nämnd* eller rektor i ärende enligt detta reglemente föres genom besvär hos centrala studiehjälpnämnden.

Skolstyrelsens, *annan kommunal nämnds* eller rektors beslut länder till omedelbar efterrättelse.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1972.

2) Förslag till**Lag om ändring i förordningen (1964: 400) om förlängt barnbidrag**

Härigenom förordnas, att 4 § förordningen (1964: 400) om förlängt barnbidrag skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 §

Förlängt barnbidrag utgår, utan föregående ansökan, *efter beslut av skolstyrelsen, om skolan står under dess förvaltning, och eljest av rektor.*

Förlängt barnbidrag utgår utan föregående ansökan.

Om ej annat följer av beslut enligt tredje stycket, meddelas beslut om förlängt barnbidrag av skolstyrelsen i fråga om elev vid skola under styrelsens förvaltning och av rektor i fråga om elev vid annan skola.

Kommunfullmäktige må föreskriva, att beslut om förlängt barnbidrag till elev vid skola under skolstyrelsens förvaltning skall meddelas av annan kommunal nämnd än skolstyrelsen.

Talan mot beslut av skolstyrelse eller rektor föres genom besvär hos centrala studiehjälpnämnden.

Talan mot beslut av skolstyrelse, *annan kommunal nämnd* eller rektor föres genom besvär hos centrala studiehjälpnämnden.

Över nämndens beslut må klagan ej föras.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1972.

Motionerna

A. I anledning av propositionen väckta motioner

1) I motionen 1972: 1535 av herr Svensson i Malmö m. fl. (vpk) hemställs att alla studerande över 16 år oberoende av skolform överförs till studiemedelssystemet och att studiemedlen blir lika för alla så att hel- eller deltidstudier och försörjningsförpliktelser gentemot barn görs till enda variabler;

2) I motionen 1972: 1536 av fru Söder m. fl. (c) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär sådan ändring i studiehjälpsreglementet att en tiondel av den del av den studerandes och hans föräldrars sammanlagda förmögenhet som överstiger 50 000 kr. jämföres med taxerad inkomst vid beräkning av inkomst- och behovsprövat tillägg;

3) I motionen 1972: 1537 av herrar Wijkman (m) och Carlshamre (m) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär *dels* att avskrivningsregler motsvarande dem som gäller enligt 24 § andra stycket studiehjälpsreglementet införs i studiemedelsförordningen i samband med att aviserat förslag om nya bestämmelser föreläggs nästa års riksdag, *dels* att förslag skyndsamt framläggs om förbättrat studiestöd till studerande inom studiemedelssystemet, omfattande bl. a. höjning av studiemedlens totalbelopp, översyn av reglerna för återbetalning och i övrigt förslag till förbättringar för studerandefamiljer med barn.

B. Vid riksdagens början väckta motioner

4) I motionen 1972: 459 av herrar Westberg i Ljusdal (fp) och Rask (s) hemställs att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller att reglerna för erhållande av studielån ändras på så sätt att föräldrarnas inkomst och förmögenhet ej får den reducerande effekt som gäller för närvarande;

5) I motionen 1972: 975 av herr Larsson i Umeå m. fl. (fp) hemställs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag om införande av ett sådant system att studerande som åtnjuter studiebidrag och erhåller studielån får dessa utbetalade månadsvis i förskott och jämnt fördelade under de månader som studierna pågår;

6) I motionen 1972: 978 av herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c) och Josefson i Arrie (c) hemställs »att riksdagen beslutar att behovsprövat tillägg jämlikt studiehjälpsreglementet skall utgå om förmögenheten ej är beskattningsbar».

Utskottets yttrande

Inledning

I propositionen framläggs vissa förslag på det studiesociala området. Åtgärderna tar i första hand sikte på att förbättra studiestödet för yngre studerande i familjer med lägre inkomster och för vuxenstuderande.

De nuvarande studiesociala förmånerna utgår enligt två olika system beroende på vilken skolform den studerande tillhör. Till elever vid gymnasier, fackskolor, yrkesskolor och därmed jämförbara läroanstalter utgår studiehjälp enligt bestämmelser i studiehjälpsreglementet, medan elever vid eftergymnasiala läroanstalter erhåller studiemedel enligt bestämmelser i studiemedelsförordningen. Inom studiehjälpssystemet skiljer man mellan äldre och yngre elever, varvid till den senare gruppen räknas elev som fyller högst 19 år under det kanlederår då läsåret börjar. Studiehjälpen omfattar — förutom behovsprövat studielån om i regel högst 6 500 kr. per läsår — för yngre elever studiebidrag om 100 kr. i månaden jämte bl. a. inkomstprövade och behovsprövade tillägg samt resetillägg. Till äldre studerande utgår förhöjt studiebidrag om 175 kr. i månaden.

Förslagen i propositionen berör i första hand studiehjälpssystemet. Det inkomstprövade tillägget i studiehjälpen föreslås sålunda bli samordnat med det statliga bostadstillägget. Vidare föreslås höjning av det behovsprövade tillägget från högst 75 kr. till högst 90 kr. i månaden och av de månatliga resetillägg som nu utgår till elever som bor minst 6, 15, 25 resp. 35 km från studieorten från 60, 80, 100 resp. 120 kr. till 65, 85, 110 resp. 130 kr. Äldre studerande vid studievägar som nu tillhör studiehjälpssystemet skall enligt förslaget föras över till studiemedelsystemet. Dessutom föreslås ett enhetligt studiekreditsystem, innebärande att yngre studerande inom studiehjälpssystemet skall erhålla sin studiekredit i form av återbetalningspliktiga studiemedel.

Utskottet, som i allt väsentligt anser sig kunna biträda förslagen i propositionen, kommer i det följande att ta upp i huvudsak sådana frågor som aktualiserats i de med anledning av propositionen väckta motionerna och i vissa motioner väckta vid riksdagens början.

Studiehjälp m. m.

Inkomstprövat tillägg till studiebidrag enligt studiehjälpsreglementet utgår till studerande som tillsammans med sina föräldrar har en till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst om högst 20 000 kr. Tilläggets storlek utgör 25, 50 eller 75 kr. i månaden, beroende på inkomstens storlek. Med beskattningsbar inkomst jämställs 1/5 av behållen förmögenhet över 50 000 kr. Är den studerande gift, skall makens inkomst och förmögenhet beaktas i stället för föräldrarnas.

Genom beslut av 1971 års riksdag omkonstruerades de statliga bostadstilläggen till ett enhetligt inkomstprövat stöd med 75 kr. i månaden för varje barn oberoende av familjens bostadsstandard. Samtidigt höjdes åldersgränsen för bostadstilläggen från 16 till 17 år. I en till detta års riksdag avlämnad proposition (1972: 34), som tillstyrkts av socialutskottet i dess betänkande 1972: 11 har föreslagits att inkomstprövningen för bostadstillägg till barnfamiljer fr. o. m. den 1 januari 1973 skall grundas

på föräldrarnas till statlig inkomstskatt taxerade inkomst i stället för som nu på den till sådan skatt beskattningsbara inkomsten.

Enligt förslaget i propositionen bör det inkomstprövade tillägget samordnas med de statliga bostadstilläggen. Detta innebär att tillägget skall utgå med nuvarande maximibelopp, 75 kr., t. o. m. en taxerad inkomst av 21 000 kr. för att vid stigande inkomst successivt reduceras. Även antalet syskon under 17 års ålder skall i regel kunna påverka tilläggets storlek. Med taxerad inkomst skall jämföras 1/5 av behållen förmögenhet över 50 000 kr. Även storleken av det behovsprövade tillägget — vilket i propositionen föreslås höjt från högst 75 kr. till högst 90 kr. — skall enligt förslaget påverkas av egen samt föräldrars eller makes inkomst. Därvid skall vad nyss sagts om behållen förmögenhet äga motsvarande tillämpning.

Motionärerna i motionen 1972: 1536 anser att man bör begränsa förmögenhetens betydelse när det gäller att fastställa storleken av inkomstprövade och behovsprövade tillägg. De framhåller att andra behovsprövade sociala bidrag tidigare haft samma konstruktion som de statliga bostadsbidragen men att man i fråga om dem begränsat kapitaldelens betydelse till 10 %. De anser en motsvarande begränsning motiverad när det gäller de inkomst- och behovsprövade tilläggen och hänvisar därvid till att förmögenheten i många fall inte lämnar någon avkastning.

Även motionen 1972: 978 syftar till att begränsa förmögenhetens betydelse när det gäller att fastställa förutsättningarna för behovsprövat tillägg. Motionärerna anser att man vid behovsprövningen inte skall ta hänsyn till förmögenhet som ej är beskattningsbar. De åsyftar i första hand kapital som är bundet i fastighet och framhåller att många jordbrukare, som har en ekonomisk trygghet i sin fastighet, lever i förhållandevis små omständigheter med begränsade möjligheter att bekosta barnens studier.

Vad motionärerna i motionen 1972: 1536 åsyftar vid sin jämförelse med andra sociala bidrag torde vara de hustrutillägg och kommunala bostadstillägg som utgår som komplement till folkpensioner. Sådana tillägg minskas med hälften av den pensionsberättigades årsinkomst i vad den överstiger för gift 1 500 kr. och för annan 2 000 kr. Enligt 5 § lagen (1962: 392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension skall förmögenhet beaktas på det sättet att man till inkomsten lägger — förutom den beräknade avkastningen av hela förmögenheten — 10 % av det belopp, varmed förmögenheten överstiger för gift 40 000 kr. och för annan 50 000 kr.

De statliga bostadstilläggen är avsedda som stöd till barnfamiljerna. Eftersom också studiehjälpsystemet är inriktat på stöd åt familjer med barn, är det enligt utskottets mening lämpligt att — som föreslås i propositionen — anknyta bestämmelserna om inkomst- och behovsprövning

vid studiehjälp till vad som gäller i fråga om de statliga bostadstilläggen. Det ter sig betydligt mindre befogat att i detta sammanhang göra jämförelser med de regler som gäller tillägg till folkpension.

Riksdagen har vid flera tidigare tillfällen avslagit motioner som syftat till uppmjukning av förmögensfaktorns betydelse för studiehjälp. Med anledning av motioner i denna riktning uttalade andra lagutskottet vid 1969 års riksdag (2LU 1969: 38) bl. a. att de resurser, som kunde finnas för ett ökat studiesocialt stöd på det gymnasiala stadiet, inte i första hand borde användas till en förbättring av förmånerna för familjer med förmögenhet.

Utskottet, som anser det naturligt att familjeförmögenheten tillmäts viss betydelse vid prövningen av förutsättningarna för studiehjälp, finner inte skäl föreslå riksdagen att frångå sin tidigare inställning i denna fråga. Utskottet avstyrker därför motionerna 1972: 978 och 1972: 1536.

Inom studiehjälpssystemet är, som tidigare nämnts, eleverna uppdelade i två kategorier, yngre elever och äldre elever. De äldre eleverna erhåller förhöjt studiebidrag. Detta bidrag beviljas och utbetalas av skolstyrelsen eller rektor. Studielåneansökningar däremot handläggs av centrala studiehjälpsnämnden och låneutbetalningen sker genom postbanken. Detta medför i många fall en dubblering av både ansökningsförfarandet och handläggningen av ansökningarna.

I propositionen föreslås att äldre elever inom gymnasieskolan och andra gymnasiala skolor skall överföras till studiemedelssystemet. Syftet härmed är att åstadkomma administrativa förenklingar och större likformighet i studiesocialt avseende för vuxna oavsett på vilket stadium deras studier bedrivs. Propositionen innehåller även förslag om att yngre studerande inom studiehjälpssystemet skall erhålla sin studiekredit i form av återbetalningspliktiga studiemedel.

I motionen 1972: 1535 yrkas att alla studerande över 16 år, oavsett skolform, skall överföras till studiemedelssystemet. Som framgår av det föregående är ett av huvudsyftena med propositionen att förbättra studiestödet till yngre studerande i familjer med lägre inkomster. Såvitt utskottet kan bedöma skulle ett bifall till motionerna kunna få motsatt effekt. Med de förslag som framläggs i propositionen kommer yngre, mindre bemedlade elever att kunna erhålla icke återbetalningspliktiga studiebidrag jämte tillägg med cirka 400 kr. per månad. En överföring av samtliga studerande över 16 år till studiemedelssystemet skulle visserligen innebära att dessa för egen del kunde få studiemedel med f. n. i regel högst 9 660 kr. per läsår. Härav utgör emellertid endast 1 750 kr. återbetalningsfritt bidrag, medan återstoden är ett lån, som visserligen löper utan ränta, men som skall återbetalas i fast penningvärde. Utskottet finner det angeläget att yngre elever så långt möjligt kan undvika att skuldsätta sig. Härtill kommer att den studielämplighetsbedömning som nu förekommer och enligt utskottets mening knappast kan und-

varas inom studiemedelssystemet inte utan ett avsevärt administrativt merarbete kan utvidgas att avse även alla de elever som nu omfattas av studiehjälpsystemet. På grund av det anförda och då en överföring av alla elever som fyllt 16 år från studiehjälps- till studiemedelssystemet kan väntas medföra mycket betydande kostnadsökningar för staten avstyrker utskottet bifall till motionen 1972: 1535 i förevarande del.

Motionen 1972: 459 syftar till en utvidgning av möjligheterna för yngre elever att erhålla studielån.

Principerna för centrala studiehjälpsnämndens prövning av ansökningar om lån till yngre, ogifta elever utan försörjningsplikt mot barn är i huvudsak följande. Det högsta belopp som kan utgå per läsår är 4 000 kr. Detta belopp reduceras dels med elevens studiebidrag och inkomstprövade tillägg, dels med viss del av hans eventuella inkomster och förmögenhet och dels med 30 % av föräldrarnas till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst i vad den överstiger 6 000 kr. Till föräldrarnas inkomst läggs 2/5 av deras förmögenhet över 41 400 kr. Vid reduktionen på grund av föräldrarnas inkomst minskas denna med 3 000 kr. för varje syskon under 20 år. Om det föreligger särskilda skäl kan hänsyn tas också till äldre syskon. Om eleven är inackorderad höjs låneramen med 900 kr. per läsår. Dock gäller även i sådana fall att det maximala lånebeloppet är 4 000 kr.

Motionärerna anser att de yngre elevernas lånemöjligheter i alltför hög grad är beroende av föräldrarnas ekonomi och att reglerna inte medger tillräcklig hänsyn till vilka möjligheter föräldrarna i realiteten har att hjälpa sina studerande barn. Motionärerna hemställer därför att reglerna ändras på sådant sätt att föräldrarnas inkomst och förmögenhet inte får den reducerande effekt som de för närvarande har.

I propositionen framlägg vissa förslag som kommer att göra det lättare för de yngre eleverna att erhålla studielån. Vid medelsberäkningen har man utgått från att det s. k. fribeloppet för föräldrarnas inkomst skall höjas till 21 000 kr. i taxerad inkomst och att låneramen för inackorderade elever skall höjas med 500 kr.

Motioner med samma syfte som den förevarande har under åren 1967—1971 avslagits av riksdagen med hänvisning bl. a. till att det i fråga om yngre elever är berättigat med en viss återhållsamhet vid långivningen. Utskottet har tidigare understrukit angelägenheten av att studerande i den ålder det här är frågan om så långt möjligt undviker att skuldsätta sig. De har inte heller samma behov av lån som äldre studerande, bl. a. därför att de har betydligt större möjligheter att få sina utgifter täckta på annat sätt. De kan få studiebidrag, inkomst- och behovsprövade tillägg, rese- och inackorderingstillägg. I propositionen läggs fram förslag, som medför förbättrade möjligheter till bidrag för de yngre eleverna och som i motsvarande mån kommer att minska deras behov av lån. Även i fråga om lånemöjligheterna föreslås förbättringar,

bl. a. sådana som gäller betydelsen av föräldrarnas ekonomi och som innebär att motionärernas krav får anses bli tillgodosedda.

På grund av det anförda avstyrker utskottet motionen 1972: 459.

I motionen 1972: 975 yrkas införande av sådana regler att studiebidrag och studielån utbetalas månadsvis i förskott och jämnt fördelat under de månader studierna pågår.

Enligt 23 § studiehjälpkungörelsen får av studielån, som avser läsår, högst halva beloppet utbetalas under första terminen. Vid kurs som löper över årsskifte får som regel högst hälften av lånet uttas före årsskiftet. I andra fall får hela lånebeloppet lyftas i början av studierna. Studielån utbetalas av postverket efter skriftlig rekvisition av låntagaren, som skall lämna skuldförbindelse på lånet. Lån utbetalas som regel till låntagaren. Om denne är omyndig skall dock förmyndaren på skuldförbindelsen lämna samtycke inte bara till upptagande av lånet utan också till att den omyndige själv får lyfta lånet.

Annan studiehjälp än studielån skall utbetalas minst en gång per termin eller kurs. Vid kurs som löper över årsskifte får studiehjälpen inte utbetalas vid mindre än två tillfällen. Utbetalning sker till den studerande om denne är myndig och annars till föräldrarna.

Vid 1969 års riksdag behandlade andra lagutskottet motioner som syftade till att studielån enligt studiehjälpsreglementet skulle kunna utbetalas månadsvis (2LU 1969: 38). Utskottet framhöll då bl. a. att de studerande i början av en studieperiod ofta måste disponera en förhållandevis stor del av lånemedlen för inköp av studielitteratur och för andra utgifter som inte är månatliga samt att förslaget om månadsutbetalning uppenbarligen skulle medföra administrativt merarbete och ökade kostnader. Utskottet anförde vidare att det — med hänsyn till möjligheterna att hos olika kreditinrättningar få förskott på beviljade eller förväntade studielån — var tvivelaktigt om motionärernas förslag skulle leda till åsyftat resultat. Utskottet underströk i fråga om myndiga studerande att man inte kunde behandla elever på det gymnasiala stadiet efter strängare regler än studerande som uppbar studiemedel. Beträffande omyndiga elever uttalade utskottet att dåvarande praxis, som innebar att studielån utbetalades direkt till låntagaren även utan uttryckligt bemyndigande från förmyndaren, kunde förutsättas bli ändrad. Härigenom skulle motionernas syfte i viss mån tillgodoses, eftersom förmyndaren då skulle få möjlighet att reglera utbetalningen av lånebeloppen. På utskottets hemställan avslogs motionerna.

En av centrala studiehjälpnämnden och Svenska kommunförbundet tillsatt arbetsgrupp påbörjade hösten 1971 en utredning angående utbetalning av studiehjälp. Arbetet har främst varit inriktat på att komma till rätta med de förseningar av utbetalningarna som uppstått på många håll och har lett till att anvisningar utfärdats till skolstyrelser m. fl. för att påskynda utbetalningarna. Överväganden pågår för att åstadkomma

ytterligare rationaliseringar av utbetalningsrutinerna, bl. a. med hjälp av ADB. Däremot är det efter vad utskottet inhämtat inte aktuellt att vidta sådana åtgärder att studiehjälp skall utbetalas månadsvis.

Utskottet finner sig i allt väsentligt kunna instämma med vad andra lagutskottet anförde i frågan vid 1969 års riksdag. På grund härav och då utbetalning av studiehjälp i enlighet med vad motionärerna föreslagit för många studerande skulle innebära en försämring avstyrker utskottet motionen 1972: 975.

Studiemedel

De studerande vid eftergymnasiala läroanstalter erhåller studiemedel enligt bestämmelserna i studiemedelsförordningen. Studiemedel består av studiebidrag och återbetalningspliktiga studiemedel. Studiemedlen är indexreglerade och utgår per år med 140 % av basbeloppet inom den allmänna försäkringen (f. n. 9 660 kr.). Har den studerande vårdnaden om barn under 16 år, kan dessutom utgå barntillägg med 25 % av basbeloppet (f. n. 1 725 kr. per barn och år). Föreligger synnerliga skäl, kan extra studiemedel utgå. Av studiemedlen utgör normalt 1 750 kr. studiebidrag medan återstoden skall återbetalas med indexreglerade avgifter under i regel 20—25 år.

Studiemedlen är inkomstprövade och reduceras med hänsyn till den studerandes och hans makes inkomst och förmögenhet över vissa fria bottenbelopp. För annan än nyinskriven studerande sker även en prövning med hänsyn till uppnådda studieresultat. Om inte särskilda skäl föreligger, utgår studiemedel under högst sexton terminer och längst t. o. m. den termin, då den studerande fyller 45 år.

I motionen 1972: 1535 yrkas att studiemedlen skall utgå med i princip samma belopp för alla studerande. Enligt motionärernas mening bör endast försörjningsplikt mot barn eller den omständigheten att studierna bedrivs på hel- eller halvtid kunna påverka storleken av utgående studiemedel. Motionärerna i motionen 1972: 1537 framhåller att studiehjälpsreglementet (24 § andra stycket) ger låntagare, vars betalningsförmåga på grund av sjukdom eller av annan jämförlig orsak är varaktigt nedsatt, möjlighet att erhålla befrielse helt eller delvis från honom åvilande betalningsskyldighet. Motionärerna yrkar att Kungl. Maj:t till 1973 års riksdag framlägger förslag till bestämmelse av motsvarande innebörd inom studiemedelssystemet. De hemställer också om översyn av återbetalningsreglerna och om förslag till förbättrat studiestöd inom detta system omfattande bl. a. en höjning av studiemedlens totala belopp och förbättringar för studerande familjer med barn.

Flertalet av de frågor som tas upp i motionerna 1972: 1535 och 1972: 1537 är för närvarande föremål för överväganden i skilda sammanhang. 1968 års studiemedelsutredning har i november 1971 lagt fram ett betänkande (SOU 1971: 87) angående reformer inom studie-

medelssystemet. I betänkandet föreslås en höjning av maximibeloppet från nuvarande 70 % till 75 % av basbeloppet per termin. Vidare föreslås höjning av den s. k. fribeloppsgränsen vid prövning gentemot makes inkomst och ändrade regler för rätt till barntillägg. Frågan om samhällets ekonomiska stöd till barnfamiljer i allmänhet utreds av familjepolitiska kommittén, som beräknas slutföra sitt arbete under innevarande år. Studiemedelsutredningens förslag kommer att behandlas i samband med familjepolitiska kommitténs slutbetänkande.

I fråga om återbetalningsreglerna vill utskottet erinra om att dessa är så utformade att studiemedelstagare aldrig behöver betala tillbaka mer än ett belopp motsvarande kapitalbeloppet jämte 60 % av den vid varje tidpunkt gällande normalräntan för lån från statens utlåningsfonder. Med nuvarande normalränta om 6,75 % utgör jämförelseräntan endast 4,05 %. I genomsnitt har den under tiden 1965—1971 varit 3,69 %. Detta måste enligt utskottets mening betecknas som en fördelaktig »räntesats» med hänsyn inte minst till att det för erhållande av studiemedel inte krävs att studiemedelstagaren ställer någon säkerhet. — Frågor som rör återbetalningssystemet, bl. a. jämförelseräntans storlek, är för närvarande föremål för överväganden av studiemedelsutredningen, vars slutbetänkande väntas tidigt i höst.

Vad därefter angår yrkandet i motionen 1972: 1537 om rätt till befrielse i vissa fall från skyldighet att betala tillbaka studiemedel vill utskottet upplysa att studiemedelsutredningen, enligt vad utskottet erfarit, i sitt slutbetänkande kommer att föreslå införandet av en bestämmelse av den art motionärerna förordat. Motionen kommer således i den delen att bli tillgodosedd.

Enligt direktiven för studiemedelsutredningen (U 1969: 48) har denna inte att behandla de grundläggande principerna för studiemedelssystemet. Utskottet vill emellertid i detta sammanhang erinra om det arbete som pågår inom kommittén för studiestöd åt vuxna (SVUX), som utreder studiefinansieringen inom vuxenutbildningen och som i oktober 1971 lagt fram en promemoria, Vuxna Utbildning Studiefinansiering (SOU 1971: 80). I direktiven för utredningen (U 1969: 51) har departementschefen bl. a. uttalat att de studiesociala åtgärderna på vuxenutbildningsområdet kan komma att verka styrande på utbildningssystemet i dess helhet, att avvägningen mellan ungdoms- och vuxenutbildning liksom fördelningen på heltids- och deltidstudier sålunda påverkas av åtgärdernas utformning och att de olika systemen bör bedömas också med hänsyn till sådana effekter. Bl. a. mot bakgrund av detta utredningsarbete finner utskottet sig inte kunna biträda de förslag till mera vittgående förändringar av studiemedelssystemet som föreslås i motionen 1972: 1535.

Utskottet avstyrker med det anförda bifall till motionen 1972: 1535 även i förevarande del och till motionen 1972: 1537.

Mot de delar av propositionen som i det föregående inte upptagits till särskild behandling har utskottet inte funnit anledning till erinran. Vid sin granskning av propositionens förslag till författningstext har utskottet funnit att en hänvisning i 12 § fjärde stycket studiehjälpsreglementet till första — tredje styckena i samma paragraf lämpligen bör avse första och tredje styckena. Vidare föreslår utskottet en korrigeringsparagrafens andra stycke.

Utskottets hemställan

Utskottet hemställer

A. beträffande ändringar i studiehjälpsreglementet

att riksdagen — med anledning av propositionen 1972: 27 i förevarande del och med avslag på motionerna 1972: 978 och 1972: 1536 — antar det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i studiehjälpsreglementet (1964: 402) med den ändringen att 12 § erhåller följande som *utskottets förslag* betecknade lydelse:

12 §

Kungl. Maj:ts förslag

Utskottets förslag

Till studiebidrag utgår inkomstprövat tillägg, såframt den studerandes och hans föräldrars sammanlagda taxerade inkomst vid senaste taxering till statlig inkomstskatt ej överstiger tjugosextusen kronor.

Ha föräldrarna vårdnaden om annat barn än den studerande eller äro föräldrarna pliktiga att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till sådant annat barn, kan inkomstprövat tillägg utgå till studerande som ej är gift, även om den studerandes och hans föräldrars sammanlagda taxerade inkomst överstiger tjugosextusen kronor. Detta gäller dock endast om det andra barnet ej uppnått sådan ålder att jämlikt 5 § andra stycket inkomstprövat tillägg kan utgå till barnet eller att barnet bedriver studier vid läroanstalt eller utbildningslinje som avses i 1 § och är

Ha föräldrarna vårdnaden om annat barn än den studerande eller äro föräldrarna pliktiga att till fullgörande av lagstadgad underhållsskyldighet utgiva underhållsbidrag till sådant annat barn, kan inkomstprövat tillägg utgå till studerande som ej är gift, även om den studerandes och hans föräldrars sammanlagda taxerade inkomst överstiger tjugosextusen kronor. Detta gäller dock endast om det andra barnet ej uppnått sådan ålder att jämlikt 5 § andra stycket inkomstprövat tillägg kan utgå till barnet eller om barnet bedriver studier vid läroanstalt eller utbildningslinje som avses i 1 § och är

Kungl. Maj:ts förslag

i sådan ålder att studiehjälp kan utgå enligt bestämmelserna för studerande som avses i 4 § första stycket.

Överstiger den studerandes och hans föräldrars sammanlagda förmögenhet femtiotusen kronor, skall en femtedel av det överskjutande beloppet, avrundat till närmaste lägre fulla hundratal kronor, jämsställas med taxerad inkomst.

Är den studerande gift, skall vid tillämpningen av första — tredje styckena makens inkomst och förmögenhet beaktas i stället för föräldrarnas.

Utskottets förslag

i sådan ålder att studiehjälp kan utgå enligt bestämmelserna för studerande som avses i 4 § första stycket.

Är den studerande gift, skall vid tillämpningen av första *och* tredje styckena makens inkomst och förmögenhet beaktas i stället för föräldrarnas.

B. beträffande förlängt barnbidrag

att riksdagen med bifall till propositionen i förevarande del antar det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i förordningen (1964: 400) om förlängt barnbidrag;

C. beträffande förutsättningarna för erhållande av studielån

att riksdagen avslår motionen 1972: 459;

D. beträffande utbetalning av studiebidrag och studielån

att riksdagen avslår motionen 1972: 975;

E. beträffande överföring av vissa elever från studiehjälps- till studiemedelssystemet

att riksdagen med bifall till propositionen i förevarande del och med avslag på motionen 1972: 1535 i motsvarande del godtar de i propositionen uppdragna riktlinjerna för överföring av äldre elever till studiemedelssystemet och för studiekredit till yngre elever;

F. beträffande rätten till studiemedel m. m.

att riksdagen avslår

- 1) motionen 1972: 1535 i motsvarande del,
- 2) motionen 1972: 1537 i motsvarande del;

G. beträffande befrielse från skyldighet att återbetala studiemedel

att riksdagen avslår motionen 1972: 1537 i motsvarande del;

H. beträffande anslagens storlek

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen framlagda förslag för budgetåret 1972/73 anvisar

- 1) under åttonde huvudtiteln till *Studiebidrag m. m.* ett förslagsanslag av 573 000 000 kr.,

2) under Statens utlåningsfonder till *Allmänna studielånefonden* ett investeringsanslag av 113 000 000 kr.

Stockholm den 21 april 1972

På socialförsäkringsutskottets vägnar

TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herr Fredriksson (s), fröken Sandell (s), herrar Ringaby (m), Karlsson i Ronneby (s), Magnusson i Nennesholm (c), Persson i Stockholm (s), Mundebo (fp), fru Håvik (s), fröken Pehrsson (c), herrar Marcusson* (s), Björck i Nässjö (m), Olsson i Stockholm (vpk), Andersson i Nybro (c), fröken Bergström* (fp) och herr Lindström (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

A beträffande ändringar i studiehjälpsreglementet

1) av herrar Ringaby (m), Magnusson i Nennesholm (c), Mundebo (fp), fröken Pehrsson (c), herrar Björck i Nässjö (m), Andersson i Nybro (c) och fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 9 med »Vad motionärerna» och slutar på s. 10 med »och 1972: 1536» bort ha följande lydelse:

»Enligt utskottets mening talar flera skäl för att man vid beräkningen av inkomstprövade och behovsprövade tillägg inte bör beakta förmögenhet i den utsträckning som förslaget i propositionen innebär. Den fortlöpande penningvärdeförsämringen motiverar i och för sig en uppräknig av den förmögenhetsgräns som bör lämnas obeaktad vid bedömningen av rätten till sådana tillägg. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att skattepliktsgränsen vid förmögenhetstaxeringen under senare år höjts vid två tillfällen och att denna gräns nu uppgår till 150 000 kr. Utskottet har förståelse för de synpunkter som framförts i motionerna 1972: 978 och 1972: 1536. I de fall förmögenhet lämnar avkastning påverkar denna alltid den taxerade inkomsten. I de fall förmögenhetsavkastningen är låg eller obefintlig — och detta torde inte sällan vara förhållandet då förmögenheten är placerad i ett eget hem, en mindre jordbruksfastighet eller en rörelse. — kan föräldrar ofta inte finansiera sina barns studier utan att ta banklån.

En sådan ordning kan inte anses tillfredsställande. Enligt utskottets mening finns det därför anledning att begränsa förmögenhetens betydelse när det gäller att pröva om rätt till tillägg till studiebidrag skall anses föreligga. På grund av det anförda anser utskottet sig böra biträda förslaget i motionen 1972: 1536 att endast en tiondel av behållen förmögenhet skall jämföras med taxerad inkomst. En viss be-

gränsning är emellertid enligt utskottets mening motiverad. Motionen innebär att tiondelsberäkningen kommer att gälla oavsett hur stor förmögenhet den studerande eller hans föräldrar har. En lämpligare avvägning är enligt utskottets mening att låta tiondelsberäkningen gälla intill det belopp då skatteplikt för förmögenhet inträder, dvs. 150 000 kr. Är den behållna förmögenheten större än 150 000 kr. bör en femtedel av det överskjutande beloppet — på sätt i propositionen föreslås — jämföras med taxerad inkomst. Utskottets förslag, som innebär att motionerna 1972: 978 och 1972: 1536 blir i viss mån tillgodosedda, föranleder en ändring av 12 och 15 §§ i förslaget till lag om ändring i studiehjälpsreglementet.»

dels att utskottet under punkten A bort hemställa

»att riksdagen — med anledning av propositionen 1972: 27 i förevarande del samt med anledning av motionerna 1972: 978 och 1972: 1536 — antar det vid propositionen fogade förslaget till lag om ändring i studiehjälpsreglementet (1964: 402) med den ändringen att 12 och 15 §§ erhåller följande såsom *motionärernas förslag* betecknade lydelse:

Utskottets förslag

Motionärernas förslag

12 §

Till studiebidrag — — — — — tjugosextusen kronor.

Ha föräldrarna — — — — — första stycket.

Överstiger den studerandes och hans föräldrars sammanlagda förmögenhet femtiotusen kronor, skall en *femtedel* av *det överskjutande beloppet*, avrundat till närmaste lägre fulla hundratal kronor, jämföras med taxerad inkomst.

Överstiger den studerandes och hans föräldrars sammanlagda förmögenhet femtiotusen kronor, skall en *tiondel* av *vad som överstiger femtiotusen men icke ett-hundra-femtiotusen kronor samt en femtedel av vad som överstiger ett-hundra-femtiotusen kronor*, avrundat till närmaste lägre fulla hundratal kronor, jämföras med taxerad inkomst.

Är den — — — — — för föräldrarnas.

15 §

Till studiebidrag — — — — — annat tillägg.

Överstiger den studerandes och hans föräldrars sammanlagda förmögenhet femtiotusen kronor, skall en *femtedel* av *det överskjutande beloppet*, avrundat till närmaste lägre fulla hundratal kronor, jämföras med taxerad inkomst.

Överstiger den studerandes och hans föräldrars sammanlagda förmögenhet femtiotusen kronor, skall en *tiondel* av *vad som överstiger femtiotusen men icke ett-hundra-femtiotusen kronor*, avrundat till närmaste lägre fulla hundratal kronor, jämföras med taxerad inkomst.

Utskottets förslag

tande beloppet, avrundat till närmaste lägre fulla hundratal kronor, jämfällas med taxerad inkomst.

Motionärernas förslag

stiger femtiotusen men icke etthundrafemtiotusen kronor samt en femtedel av vad som överstiger etthundrafemtiotusen kronor, avrundat till närmaste lägre fulla hundratal kronor, jämfällas med taxerad inkomst.

Är den — — — — — för föräldrarnas.

Bestämmelsen i — — — — — behovsprövat tillägg.

Behovsprövat tillägg — — — — — i månaden.»

C beträffande förutsättningarna för erhållande av studielån

2) av herrar Ringaby (m), Magnusson i Nennesholm (c), Mundebo (fp), fröken Pehrsson (c), herrar Björck i Nässjö (m), Andersson i Nybro (c) och fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 11 med »I propositionen» och slutar på s. 12 med »motionen 1972: 459.» bort ha följande lydelse:

»Utskottet har i det föregående tillstyrkt bifall till motionen 1972: 1536, innebärande att endast en tiondel av egen och föräldrars förmögenhet skall räknas som taxerad inkomst vid bedömning av rätten till inkomstprövat och behovsprövat tillägg. Vad utskottet därvid anfört som stöd för sitt ställningstagande gäller i samma grad i fråga om möjligheterna att erhålla studielån. Utskottet anser således att reglerna för erhållande av studielån bör ändras så att föräldrarnas inkomst och förmögenhet inte får den reducerande effekt som de f. n. har.»

dels att utskottet under punkten C bort hemställa

»att riksdagen med anledning av motionen 1972: 459 uttalar att reglerna för erhållande av studielån bör ändras så att föräldrars inkomst och förmögenhet inte får den reducerande effekt som de enligt av centrala studiehjälpsnämnden utfärdade tillämpningsföreskrifter f. n. har.»

D beträffande utbetalning av studiebidrag och studielån

3) av herr Mundebo (fp) och fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 12 med »Vid 1969» och slutar på s. 13 med »motionen 1972: 975» bort ha följande lydelse:

»Utskottet anser i likhet med motionärerna att bestämmelserna om utbetalning av studiebidrag och studielån är otillfredsställande i sin nuvarande utformning. Då det här är fråga om unga människor med

ringa ekonomisk erfarenhet föreligger risk att de inte kan fördela ofta stora kontant innehav så att de räcker hela den tid bidragen och lånen är avsedda att täcka. Såvitt utskottet kan bedöma borde det vara till fördel för såväl givaren av lånen och bidragen som mottagaren av dessa om utbetalningen kunde ske oftare och med en jämnare fördelning över studietiden än som nu är möjligt.

På grund av det anförda anser utskottet sig böra biträda yrkandet i motionen.»

dels att utskottet under punkten D bort hemställa

»att riksdagen med bifall till motionen 1972: 975 hos Kungl. Maj:t begär förslag om införande av ett system som innebär att studiebidrag och studielån kan utbetalas månadsvis och jämnt fördelade under de månader studierna pågår.»

E beträffande överföring av vissa elever från studiehjuls- till studiemedelssystemet

4) av herr Olsson i Stockholm (vpk), som ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande som börjar på s. 10 rad 15 nedifrån med »Som framgår» och slutar på s. 11 med »förevarande del» bort ha följande lydelse:

»En sådan åtgärd måste enligt utskottets mening ses som en angelägen reform, enär i flera skolor och skolformer studerande utestängs från möjligheten att finansiera sina studier med studiemedel. För studerande från familjer med genomsnittsinkomster betyder ett överförande till studiemedelssystemet klara förbättringar i de studerandes situation. Emellertid kan finnas fall där studiehjälpsystemet skulle ge studerande högre bidrag. Där skulle övergång till studiemedel kunna innebära lägre studiebidrag. Därför bör övergången till studiemedelssystemet göras frivillig. Endast sådana studerande över 16 år som önskar övergång till studiemedelssystemet bör alltså överföras dit, oavsett skolform. Utskottet vill också som sin mening framhålla att studerande som erhåller studiehjälp skall ha möjlighet att komplettera detta med lån på samma villkor som dem studiemedelssystemet ger. Studielämplighetsbedömningen torde enligt utskottets mening kunna förenklas. Elev som godkänns att studera inom en skolform, bör automatiskt erhålla finansiella medel att bedriva sina studier till slut. Övergång till samma studiefinansieringssystem för samtliga elevkategorier över 16 år måste ses som ett första steg på vägen mot införande av studielön. Utskottet vill därför tillstyrka bifall till motionen 1972: 1535 i förevarande del.»

dels att utskottet under punkten E bort hemställa

»att riksdagen med anledning av propositionen i förevarande del och med bifall till motionen 1972: 1535 i motsvarande del hos

Kungl. Maj:t begär förslag om att samtliga elever över 16 år, oavsett skolform, skall överföras till studiemedelssystemet.»

F *beträffande rätten till studiemedel m. m.*

5) av herrar Ringaby (m), Mundebo (fp), Björck i Nässjö (m) och fröken Bergström (fp), vilka ansett

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 14 som börjar med »I fråga» och slutar med »i höst» bort ha följande lydelse:

»Systemet med indexreglering av studiemedlen har under de senaste åren vid flera tillfällen blivit föremål för kritik. Indexregleringen har från flera synpunkter varit till nackdel för de studerande, framför allt på grund av den penningvärdeförsämring som ägt rum. Den återbetalningspliktiga delen av studiemedlen, vilken är knuten till basbeloppet, har stigit efterhand medan studiebidragsdelen, som inte är indexreglerad, varit oförändrad sedan 1964. Studiebidragsdelen har således kommit att utgöra en allt mindre del av de sammanlagda studiemedlen. Detta har medfört att de studerande i högre grad än tidigare måst skuldsätta sig. Denna utveckling, som strider mot syftet med studiemedelsreformen, kan enligt utskottets mening inte accepteras. Nackdelarna av denna partiella indexreglering kan avhjälpas antingen genom att studiebidragsdelen höjs eller genom att också den indexregleras. Skäl kan anföras för att vidta båda dessa åtgärder. Penningvärdeförsämringen har medfört negativa verkningar också då det gäller återbetalningen av studiemedlen. Många studerande, som börjat betala tillbaka sina studiemedel, har upplevt att det skuldbelopp, som återstår sedan den årliga studiemedelsavgiften erlagts, alls inte minskat utan tvärtom ökat. Visserligen är återbetalningsskyldigheten begränsad genom den s. k. jämförelsemetoden, som innebär att en studiemedelstagare aldrig behöver betala tillbaka mer än ett belopp som motsvarar kapitalbeloppet jämte 60 % av den vid varje tidpunkt gällande normalräntan för lån från statens utlåningsfonder. Trots detta torde emellertid systemet med återbetalning i fast penningvärde ofta medföra att de studerande får betala tillbaka ett i kronor räknat högre belopp än om lånet utgjort ett vanligt räntelöpande banklån.

Mot bakgrund av vad nu anförts finner utskottet angeläget att frågorna om studiebidragets storlek och om återbetalningssystemet blir föremål för utredning. Detta bör lämpligen ske inom ramen för 1968 års studiemedelsutrednings pågående arbete.

När det gäller de i motionen 1972:1537 behandlade frågorna om höjning av studiemedlens totala belopp och förbättringar för studerande med barn har studiemedelsutredningen lagt fram vissa förslag i sitt betänkande Reformen inom studiemedelssystemet. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t så snart som möjligt kommer att framlägga förslag i dessa frågor.»

dels att sista meningen på s. 14 bort utgå,

dels att utskottet under punkten F bort hemställa

»att riksdagen

1) avslår motionen 1972: 1535 i motsvarande del,

2) med bifall till motionen 1972: 1537 i motsvarande del hos Kungl. Maj:t skyndsamt begär förslag till förbättrat studie-stöd för studerande inom studiemedelssystemet, omfattande bl. a. en höjning av studiemedlens totala belopp, en översyn av reglerna för återbetalning samt förslag till förbättringar för studerandefamiljer med barn.»